

የኢኮኖሚ ሪፎርም፣ እና የፋይናንስ ሊዝ

በ2011 በተጀመረው የኢኮኖሚ ሪፎርም የፋይናንስ አካታችነትን እና የካፒታል ፋይናንስ አቅርቦት የሪፎርም አጀንዳው ቀዳሚ ጉዳይ ነበር። ይህ እርምጃ በልዩ ልዩ ዘርፎች ከፍተኛ ተቀባይነት ያገኘ ሲሆን፣ የፋይናንስ ሊዝ ኢኮኖሚው ላይ ያለውን ከፍተኛ እምቅ አቅም ያመላከተ ነው። ከእነዚህ ዘርፎች የተወሰኑትን ለመግለጽ ያህል ፡-

- ኮንስትራክሽን፡- በኮንስትራክሽን ዘርፍ እንደ ሃይድሮ ኤሌክትሪክ ማመንጫ፣ የመንገድ ግንባታ እና የቤቶች ግንባታ ፕሮጀክቶች የመሳሰሉ ሜጋ ፕሮጀክቶች እያደገ ያለውን መሠረተ ልማት ለመደገፍ ዘመናዊና ታላላቅ ማሽነሪዎችን እና መሣሪያዎች መጠቀምን ይጠይቃሉ።
- ግብርና፡- የግብርናው ዘርፍ በኢኮኖሚው ውስጥ ዋነኛ የሥራ ምንጭ ወይም ቀጣሪ ከመሆኑም ባሻገር በኤክስፖርት ዘርፍ ዋነኛው የውጭ ምንዛሪ ማግኛ ነው፤ ይህ ዘርፍ ዘመናዊ እንዲሆን ከፍተኛ ኢንቨስትመንት ይጠይቃል። የዚህ ጥረት ዋነኛው ክፍል ሜካናይዜሽን ነው፤ በዚህም ረገድ ዘመናዊ የግብርና ማሽነሪዎችን ማቅረብ እና ዘመናዊ የግብርና አሰራሮችን ማጠናከር የሚጠይቅ ነው።
- ሕክምና፡- የጤናውን ዘርፍ በማሻሻል ሂደት ውስጥ በሽታዎችን ለመከላከል እና ሕክምናን ተደራሽ ለማድረግ በቂ የምርመራ መሣሪያዎች አለመኖራቸው የምርመራ ውጤቶች እንዲዘገዩ እና በሽታዎች እየተባባሱ እንዲሁም ይበልጥ እየተወሰዱ የሚሄዱበትን ዕድል በመጨመር ታካሚዎች የተሻለ ሕክምና ፍለጋ ወደ ውጪ አገራት እንዲሄዱ እና የውጭ ምንዛሪ እንዲወጣ ያደርጋል። በዚህም ረገድ እጅግ ዘመናዊ የህክምና መሳሪያዎችን በማስመጣት በስራ ላይ እንዲውሉ የሚደረግበትን አማራጭ መፈለግ አስፈላጊ ነው።

የፋይናንስ ሊዝ (የካፒታል እቃ ኪራይ)

ሊዝ ማለት የንብረት ባለቤት (አከራይ) ሌላ ወገን (ተከራይ) ክፍያ በመክፈል ያንን ንብረቱን እንዲጠቀም የሚደረግበት አሰራር ነው። በሊዝ አሰራር ውስጥ ሁለት ይበልጥ የተለመዱት አሰራር አይነቶች የሚከተሉት ናቸው።

አፕሬይት ሊዝ (ኪራይ) ማለት ተከራይ በንብረቱ ለመጠቀም በየጊዜው ለአከራይ ክፍያ ለመክፈል የሚስማማበት ነው። የፋይናንስ (የካፒታል) ሊዝ ደግሞ ከአፕሬይት ሊዝ (ኪራይ) ይልቅ ረዘም ያለ ጊዜ የሚጠይቅ ሲሆን፣ ተከራይ አንድን ንብረት ለመጠቀም አስቀድሞ በተደረገ የጊዜ ገደብ እና የክፍያ መጠን እንዲፈጸም የሚጠይቅ ነው። ፋይናንስ ሊዝ ተከራይ የኪራይ ዘመን ሲያበቃ የካፒታል እቃውን የራሱ የማድረግ አማራጭ ይኖረዋል።

በካፒታል ሊዝ እና በባንኮች በሚሰጥ የገንዘብ ብድር መካከል ያለው ልዩነት አከራይ አንድን የካፒታል እቃ በፋይናንስ ኪራይ ያለምንም መያዣ በየተወሰነ ክፍለ ጊዜ የሚፈጸም ክፍያ እየተቀበለ ተከራይ ለምርትና ለአገልግሎት መስጠት አላማ እንዲጠቀምበት በአይነት የሚደረግ የፋይናንስ አቅርቦት ነው። በዚህም መልኩ የካፒታል እቃዎችን በሊዝ በመውሰድ ያለተጨማሪ ዋስትና የካፒታል እቃዎችን የማግኘት አማራጭ ይሰጣቸዋል።

ኢትዮ ሊዝ (ethiolease)

ኢትዮ ሊዝ በ2011 የተቋቋመ የመጀመሪያው በውጭ አገር ባለሀብቶች የተመሠረተ የፋይናንስ ሊዝ ከባንያ ነው። ለአገር ውስጥ የንግድ ድርጅቶች የራሱን የውጭ ምንዛሬ በመጠቀም ከፍተኛ ጥራት ያላቸውን የካፒታል እቃዎች እንዲያገኙ፣ ሥራዎቻቸውን እንዲያሳድጉ፣ የሥራ ዕድል እንዲፈጥሩ እና በመላው አገሪቱ ምርታማነት እንዲጨምር የበኩሉን አስተዋጽኦ እያደረገ የሚገኝ ድርጅት ነው።

ተከራይ የሚያገኛቸው ዕድሎች

ኢትዮ ሊዝ የካፒታል ዕቃዎችን ለማስመጣት የራሱን የውጭ ምንዛሬ ስለሚጠቀም ወረፋ በመጠበቅ የሚጠፋውን ጊዜ ይቆጥባል። ሌሎች ከኢትዮ ሊዝ መከራየት የሚያስገኛቸው ጥቅሞች ፦

- ከፍተኛ ጥራት ያላቸው እና ለረጅም ጊዜ የሚያገለግሉ የካፒታል ዕቃዎችን በፍጥነት ማቅረብ፤
- ከፍተኛ መጠን ያለው ቅድመ ክፍያን አይጠየቅም፤
- ኮላተራል (የዋስትና መያዣ) አያስፈልግም፤
- ከገቢ ጋር የሚጣጣሙ የሊዝ ክፍያዎች፤
- አስቀድሞ የተመቻቸ የሰርቪስ አገልግሎት፤ እና
- የስምምነቱ ጊዜ ሲያበቃ እና ሙሉ ክፍያ ሲከፈል የካፒታል ዕቃውን ባለቤትነት የማግኘት አማራጭ ።

ወቅታዊ ተግዳሮቶች

ኢትዮ ሊዝ በውጭ አገር ባለሀብቶች የተመሰረተ ከባንያ እንደመሆኑ በመመርያዉ መሰረት ሁሉም የገንዘብ ምንጮች በውጭ አገር የሚገኙ ሊሆኑ እንደሚገባ ያዛል። ስለዚህም በውጭ ምንዛሬ ግሽበት በቀጥታ ተጽዕኖ ውስጥ ይወድቃል። ይህ ደግሞ ተከራዮች በየጊዜው የሚከፍሉት ክፍያ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ አስከትሏል፤ በሚፈጠረው የክፍያ መስተጓጎል ከባንያውም በበኩሉ ለወጪ አገር አበዳሪዎቹ በወቅቱ ክፍያ አንዳይፈጽም ያደርገዋል።

በተጨማሪም በስራ ያለው መመርያ በውጭ አገር ባለሀብቶች የሚቋቋሙ የካፒታል ፋይናንስ ከባንያዎች ያላቸው የካፒታል አስተዋጾ ከፍተኛ እንዲሆን ያስገድዳል። ይህም የካፒታል ወጪ ከፍተኛ እንዲሆን እና የወለድ ምጣኔውንም እንዲጨምር ያደርገዋል።

ከተመሠረተ ጊዜ ጀምሮ ኢትዮ ሊዝ ከ24 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር በላይ የሚገመቱ የካፒታል ዕቃዎችን በወጭ ምንዛሬ ያስገባ ሲሆን በዋነኝነት በግብርና፣ በሕክምና፣ በተወሰነ ደረጃ ደግሞ በግንባታ ዘርፍ እና በመጠባበቂያ ኃይል አቅርቦት ላይ እየሰራ ይገኛል።

በመጨረሻም በኢትዮጵያ ውስጥ የተስተዋለውን የኢኮኖሚ ዕድገት ተከትሎ የካፒታል እቃዎች ሊዝ እንደ ዘርፍ መተዋወቁ ወሳኝ ሆኖ ሳለ አዲስ ዘርፍ እንደመሆኑ መጠን፣ የግል ዘርፍ እና ልዩ ልዩ የመንግሥት ተቋማት በጋራ ሆነው ግንዛቤን ለመፍጠር እና ሕጋዊ ማዕቀፉን ለማጎልበት እንዲሁም የካፒታል እቃዎች ሊዝ ልምድን ለማሳደግ መስራት ይገባቸዋል።